

Министерство образования Республики Беларусь

УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ
«ГРОДНЕНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ ЯНКИ КУПАЛЫ»

**СОВРЕМЕННЫЕ ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ
И РЕСПУБЛИКА БЕЛАРУСЬ:
ЕВРОПЕЙСКИЙ И ЕВРАЗИЙСКИЙ КОНТЕКСТ
БЕЛОРУССКАЯ ПОЛИТОЛОГИЯ:
МНОГООБРАЗИЕ В ЕДИНСТВЕ**

Материалы VI Международной
научно-практической конференции

15-16 мая 2014 года

Гродно

Республика Беларусь

Гродно
ГрГУ им. Я.Купалы
2014

УДК 321(476)
ББК 66.0
С56

Редакционная коллегия:

В. Н. Ватиль, доктор политических наук, профессор (гл. редактор);
Н. Н. Гончаров, кандидат исторических наук, доцент;
О. В. Лапа, кандидат политических наук, доцент;
Л. И. Цыганкова, кандидат философских наук, доцент;
А. С. Габрусевич, старший преподаватель;
К. В. Гиль, лаборант кафедры, технический секретарь.

С56 **Современные интеграционные процессы и Республика Беларусь:**
европейский и евразийский контекст. Белорусская политология:
многообразие в единстве : материалы VI междунар. науч.-практ. конф.
(Гродно, 15 – 16 мая 2014 г.). В 2 ч. Ч. 1 / ГрГУ им. Я. Купалы ; редкол.:
В. Н. Ватиль (гл. ред.) [и др.]. – Гродно : ГрГУ, 2014. – 327 с.
ISBN 978-985-515-749-7 (ч. 1)
ISBN 978-985-515-748-0

Представлены основные направления развития отечественной политологии в ее органическом сочетании с мировой. Значительное место уделено анализу перспектив политического знания и политологии в Республике Беларусь. Сборник будет полезен и интересен студентам, аспирантам, преподавателям социально-гуманитарных дисциплин, представителям практической политики.

УДК 321(476)
ББК 66.0

ISBN 978-985-515-749-7 (ч. 1)
ISBN 978-985-515-748-0

© Учреждение образования
«Гродненский государственный университет
имени Янки Купалы», 2014

2. Социологическая энциклопедия / под общ. ред. А. Н. Данилова. – Минск: БелЭн, 2003. – 384 с.
3. Коклюхин, В. В. Возвышение и отчуждение бюрократической элиты / В. В. Коклюхин, С. Т. Кавецкий // Отчуждение как социокультурный феномен: теория, история, современность: тез. докл. всесоюзной науч.-теоретической конф. / под ред. И. И. Кального. – Симферополь: Таврия, 1991. – 112 с.
4. Кривошеев, В. В. Особенности аномии в современном российском обществе / В. В. Кривошеев // Социс. – 2004. – № 3. – С. 93–97.
5. Юревич, А. В. Нравственное состояние современного российского общества / А. В. Юревич // Социс. – 2009. – № 9. – С. 70–79.

В. В. Калацэй

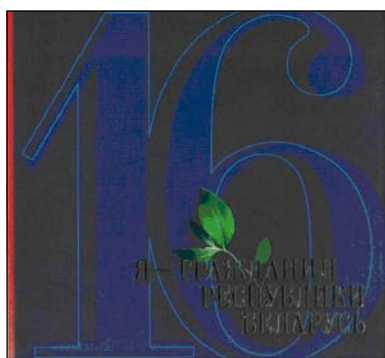
(Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, г. Мінск, Беларусь, vietah@narod.ru)

**ДЗЕЙНАСЦЬ ПА АХОВЕ ТРАДЫЦЫЙНАЙ КУЛЬТУРЫ
Ў ВЫШЭЙШАЙ ШКОЛЕ БЕЛАРУСІ
ЯК ГАРАНТЫЯ СУЧАСНЫХ ІНТЭГРАЦЫЙНЫХ ПРАЦЭСАЎ
У КРАІНЕ ПРЫ ЗАХАВАННІ НАЦЫЯНАЛЬНА-КУЛЬТУРНАЙ
ІДЭНТЫЧНАСЦІ**

Сучасная інтэрнацыяльная назва традыцыйнай культуры – **нема-тэрыяльная культурная спадчына** (*англ.* oral and intangible heritage of humanity – «вусная і неасязаемая спадчына чалавецтва») – мае на ўвазе *узоры вуснай народнай творчасці і тэхналогіі рамёстваў, якія перадаюцца ад пакалення да пакалення, няспынна аднаўляюцца супольнасцямі і суполкамі ў сувязі з прыродным атачэннем і гісторыяй, фарміруюць у іх пачуццё самабытнасці і спадкаемства, спрыяюць творчасці чалавека і павяжа да культурнай разнастайнасці. Яе прыкмета – жывое бытаванне традыцый, іх існаванне ў побыце народа ў выглядзе нацыянальнай культуры. У ХХІ ст. адміністратары, дзеячы культуры і педагогі будуць эксперыментальныя мадэлі адукацыйнага працэсу на падмурку спадчыны мясцовых традыцыйных культур, і невыпадкова: даўней далучэнне да ўласнай культуры ладзілася ва ўмовах сям’і і суседскіх суполак, а зараз «этнізаваць» светасузіральна-паводзінныя стандарты моладзі спрабуюць з дапамогай этнакультурнага выхавання і этнамастацкай адукацыі. У межах **этнакультурнага выхавання** адбываецца *духоўнае ўдасканаленне асобы шляхам развіцця творчых здольнасцей дзіцяці сродкамі этнічнага мастацтва – фальклору яго этнасу. Этнамастацкая адукацыя* – працэс, які забяспечвае этнакультурнае выхаванне педагогічнымі і кіруючымі кадрамі.*

У Расіі і краінах Балтыі этнакультурнае выхаванне і этнамастацкая адукацыя – дзяржаўная справа. Этнацэнтры творчага развіцця працуюць

па комплексных праграмах (з 7-гадовым навучаннем) з 1997 года. Яны прайшлі экспертную ацэнку і іх паспелі зацвердзіць Інстытут этнаграфіі народаў свету Расійскай акадэміі навук, Пецярбургскі педагагічны ўніверсітэт, Інстытут тэатра, музыкі і кінематаграфіі. Аналагічную працу ў Латвіі ладзяць E. Mingaila Tautas makslas centras, Latvijas Kultūras akadēmijas. У Літве гэтым паспяхова займаюцца Lithuanian folk culture center, Lithuanian ethnic culture society [5].

Малюнак 1 – Вокладка выдання «Я – грамадзянін Рэспублікі Беларусь», якое ўрачыста ўручаюць беларускай модадзі і фатаздымак капэлы «Гуды» з гэтага выдання

Мэта артыкула – прасачыць змены ў этнамастацкай адукацыі Беларусі пачатку XXI ст., абумоўленыя патрэбай яе еўразійскай і еўраінтэграцыі з захаваннем нацыянальна-культурнай адметнасці – *неабходнай умовы «імунітэту» ад бескантрольнай глабалізацыі*. Ідэя пра тое, што нацыянальная культура, фальклор – культурная спадчына Беларусі і дзейсны сродак патрыятычнага і этнакультурнага выхавання сёння ўсё больш актыўна выкарыстоўваецца дзяржавай. Так, з 2007 г., разам з пашпартам 16-гадовым беларусам уручаюць выданне з мультымедычным дадаткам [4], дзе сярод фота шэдэўраў нацыянальнай культуры – фатаздымак дудароў (выканаўцаў на беларускай валынцы – адным з этнічных маркераў нашага музычнага фальклору з XVIII ст.) капэлы «Гуды» (малюнак 1). У сучасным вузкаспецыялізаваным грамадстве кожным відам дзейнасці займаюцца мэтанакіравана падрыхтаваныя асобы. Працаваць з аўтэнтчным фальклорам («жывым» этнамастацтвам, якое і з’яўляецца 100 %-й нематэрыяльнай культурнай спадчынай) у вышэйшай школе пачалі нядаўна. Адзін з першых досведаў у Беларусі – кафедра этналогіі і фальклору БДУКМ (2003). Яе дзейнасць канцэптuallyная і выпрацоўвае адукацыйныя мадэлі для вышэйшай школы, якія б спрыялі захаванню і ахове кара-

нёвай культуры краіны. Асноўныя інавацыйныя дасягненні кафедры на працягу 2003–2013 гг.: а) распрацоўка і ўкараненне мадэлі падрыхтоўкі ва УВА спецыяліста-практыка па захаванні НКС; б) распрацоўка і ўкараненне мадэлі інавацыйнай кафедры практычнай фалькларыстыкі (кафедры мастацтва вуснай традыцыі).

Мадэль УВА-падрыхтоўкі спецыяліста-практыка па захаванні фальклору (малюнак 2) акамулюе вопыт выкладання Санкт-Пецярбургскай акадэміі музыкі (кансерваторыі) імя М. А. Рымскага-Корсакава, Вільнюскай акадэміі музыкі, дзе аддзяленні этнамузыкалогіі (на якіх рыхтуюць «фалькларыстаў, якія спяваюць ці граюць» – як альтэрнатыву «этнографам-аналітыкам» і «стылізатарам-фальсіфікатарам» фальклору) існуюць шмат год і зараз іх досвед з асяродкаў УВА інтэгруецца ў асяродак музычных каледжаў і сацыякультурную практыку.

УВА-падрыхтоўка спецыяліста-практыка па захаванні НКС		
экспедыцыя на 1 курсе	яе вынікі як дыдактычны матэрыял на сярэдніх курсах	дыпломны праект на матэрыялах экспедыцыі на выпускным курсе

Малюнак 2 – Кафедральная мадэль падрыхтоўкі фалькларыста-практыка (2004)

У працэсе ўкаранення мадэлі дзейнасць кафедры набыла грамадска-арыентаваную форму. У жыццё кафедры дадаліся сацыякультурна-арыентаваныя праекты. Яна адбылася як кафедра практычнай фалькларыстыкі. Як прыклад паспяховасці этнамастацкай адукацыі ва БДУКМ можна прывесці выпуск спецыялізацыі «Этнафоназнаўства» 2013 года, дыпломныя работы якога (выкананыя на падставе ўзгаданай вышэй мадэлі) атрымалі выключна прызавыя: 1-ю (3 работы) і 2-ю (1 работа) катэгорыі на Рэспубліканскім конкурсе навуковых работ студэнтаў, а 4 іх аўтары (100 % ад гадавога выпуску спецыялізацыі) сталі магістрантамі Інстытута падрыхтоўкі навуковых кадраў НАН Беларусі [1].

Адпаведна нарматывам па ахове *нематэрыяльнай культурнай спадчыны*, сучасныя фалькларысты павінны праводзіць дзейнасць па 3 напрамках: **ахоўную** (праца з носьбітамі НКС Беларусі ў мэтах іх падтрымкі і стымуляцыі працэсу перадачы НКС паміж пакаленнямі); **этнакультурна-выхаваўчую** (праца з дзецьмі і моладдзю ў мэтах інтэгравання НКС у іх асяроддзе); **статыстычна-рэпрэзентатыўную** (маніторынг НКС, і інфармаванне пра яго вынікі). На працягу 2003–2009 гг. калектыў кафедры сумесна з супрацоўнікамі аддзела традыцыйнага мастацтва БелПІК выпрацаваў адладжаную мадэль дзейнасці па перайманні НКС, укараніў яе ў навучальны працэс (табл. 1).

Табліца 1 – Праца па захаванні НКС з 2003 па 2009 гг.

Напрамкі працы		
ахоўная праца – праца з носьбітамі НКС у мэтах іх падтрымкі і стымуляцыі працэсу перадачы НКС паміж пакаленнямі	этнакультурна-выхаўчая праца – праца з дзецьмі і моладдзю Беларусі ў мэтах інтэгравання НКС у іх асяроддзе	статыстычна-рэпрэзентатыўная праца – маніторынг НКС у Беларусі, інфармаванне пра вынікі міжнародную супольнасць
вынік к 2009 году – фарміраванне асновы сістэмы падтрымкі носьбітаў спадчыны вуснай традыцыі Беларусі з цэнтрам ва БДУКМ	вынік к 2009 году – фарміраванне сістэмы этнакультурнага выхавання дзяцей і моладзі Беларусі і этнамастацкай адукацыі з цэнтрам ва БДУКМ	вынік к 2009 году – уключэнне абраду «Нары» в. Семежава ў Urgent Safeguarding List UNESCO і датацыя 120 000 \$ на яго захаванне

З 2003 па 2009 гг. складовыя гэтай дзейнасці неаднойчы атрымлівалі станоўчую ацэнку ад фалькларыстаў з Еўропы і Беларусі, кіраўніцтва ўніверсітэта, Рэспубліканскай камісіі па справах ЮНЕСКА, Міністэрства культуры [3]. Паралельна яе ўдзельнікі вырашалі шмат пытанняў – ад фінансавання ўдзела па-этнамастацку адукаваных студэнтаў у фестывальным руху і мастацкіх праектах (ў Літве, Латвіі, Славакіі, Харватыі, Нямеччыне) да выканання гаспадарча-разліковых навукова-даследчых заданняў дзяржаўных праграм [2], што дае магчымасць напрыканцы артыкула зрабіць наступныя высновы.

1. Змены ў этнамастацкай адукацыі Беларусі пачатку XXI ст. ўвасобіліся ў адкрыцці новых напрамкаў адукацыі і стварэнні ў сістэме УВА структур, забяспечваючых патрэбу краіны ў спецыялістах-практыках па захаванні традыцыйнай культуры.

2. З'яўленне спецыялістаў галіны практычнай фалькларыстыкі – з'ява, абумоўленая перабудовай навучання ва УВА Беларусі ў мэтах яе еўразійскай і еўраінтэграцыі з захаваннем нацыянальна-культурнай адметнасці.

3. Актуальнасць этнамастацкай адукацыі сёння дазваляе ёй (пры стварэнні адпаведных умоў) выконваць у вышэйшай школе функцыю «імунітэту» ад бескантрольнай глабалізацыі.

Спіс літаратуры

1. Калацэй, В. Асобы / В. Калацэй // ЛіМ. – 2013. – № 51. – 27 снеж. – С. 13.
2. Нікіценка, І. Даследаваць аўтэнтчны фальклор, каб перадаць яго маладому пакаленню / І. Нікіценка // Настаўніцкая газета. – 2011. – № 49. – 3 лістап. – С. 8.
3. Песнякевіч, Т. Крыніца з патэнцыялам ракі / Т. Песнякевіч // ЛіМ. – 2011. – № 44. – 4 лістап. – С. 19.

4. Я – гражданин Республики Беларусь / ред. совет Т. Н. Ковалёва [и др.]. – Минск: Пачатковая школа, 2007. – 312 с.

5. Zabieliene, Ausra. Folkloro ansambliai dabartineje lietuvoje: etnologinis aspektas / Ausra Zabieliene. – Vilnius: Firidas, 2010. – 262 p.

В. Н. Калита

(Московский авиационный институт (национальный исследовательский университет), г. Москва, Россия, freelance51@rambler.ru)

УКРАИНА: ВЫБОР «ВЕКТОРА ИНТЕГРАЦИИ» И РОЛЬ ВНЕШНИХ АКТОРОВ

В начале 90-х годов перед новыми независимыми государствами Восточной Европы встал вопрос выбора «вектора интеграции». Страны Балтии стали членами ЕС и НАТО, Беларусь взяла курс «на восток» и на сегодняшний день состоит в нескольких интеграционных объединениях, наиболее значимым из которых является Таможенный союз в составе России, Беларуси и Казахстана. Украина же (как и, в значительной степени, Молдова) долгое время пыталась проводить политику «многовекторности». Это объяснялось особым сочетанием факторов, влияющих на государственное строительство, главными из которых являются высокая конкуренция между центрами влияния – как внутренними, так и внешними, неконсолидированный политический режим, непоследовательная стратегия институциональных реформ, практическое отсутствие опыта самостоятельной государственности в границах, сопоставимых с современными [1, с. 218]. Многие аналитики называли эту политику попыткой «усидеть на двух стульях» и предупреждали, что невнятный курс в этом вопросе может оставить Киев на периферии современных геополитических процессов [2]. Тем не менее, необходимо учитывать, что и Россия, и ЕС занимают очень важное место во внешней торговле Украины, и поэтому серьезное нарушение сотрудничества с одной из этих сторон имело бы пагубные последствия для украинской экономики.

Для России и для ТС в целом важность выбора Украиной вектора интеграции определяется тем, что без участия Украины планируемому Евразийскому Союзу будет гораздо труднее стать организацией, сопоставимой с ЕС и другими интеграционными объединениями и, следовательно, быть для них равноправным партнером. С другой стороны, как отмечал Ф. Лукьянов, «новый союз нужно строить так, чтобы в нем не образовалось своих «Великобританий», которые будут то тормозить развитие, выторговывая себе преимущества, то грозить выходом» [3, с. 150–151], и это в полной мере относится к Украине. Европейскому же Союзу, как и Западу в целом, цивилизационно чуждая Украина в качестве полноправ-